

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา เป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงชีวิต และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และในความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ทรงชี้แนะถึงแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่ปวงชนชาวไทยมาโดยตลอด เป็นปรัชญาที่แนวทางการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ หลักสำคัญของความพอเพียง คือ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและรับการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาประเทศไทยในระยะ 10-15 ปีข้างหน้า ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” อยู่บนพื้นฐานของ “คุณภาพเชิงพลวัต” ที่เชื่อมโยงทุกมิติอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตั้งแวดล้อม และการเมือง ขณะเดียวกันยอมรับความแตกต่างระหว่างระบบเศรษฐกิจ และสังคมในชนบทกับในเมืองโดยมุ่งสร้างคุณภาพการพัฒนาระหว่าง “ความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นในชนบทที่เป็นฐานรากของสังคม และความสมดุลทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจในเมือง และการสร้างเครือข่ายพันธมิตรการพัฒนาในเวทีโลก” โดยให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ และความได้เปรียบทางด้านอัตลักษณ์ คุณค่าของชาติทั้งทุนสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางเศรษฐกิจมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการ และเกื้อกูลกันในทุกภาคส่วนและในทุกระดับ โดยให้ใช้ความรู้ คุณธรรมและความเพียร ในกระบวนการพัฒนาที่อยู่บนหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของกระแส

โลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี เพื่อนำไปสู่สังคมไทยที่พึงปรารถนา คือ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อย่างยั่งยืนและสมดุลนั่นเอง (กรมการพัฒนาชุมชน. 2554 : 2)

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิดจากหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้อัญเชิญตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาเป็นปรัชญานำทางในการบริหารและพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ที่ได้คำนึงถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะ ไม่ขัดแย้งแต่เกื้อกูลกัน ทรงแนะนำให้ใช้วิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม ด้วยหลัก “การเกษตรทฤษฎีใหม่” เน้นการจัดสรรใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยให้มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในที่ดิน สำหรับทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผล เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายและมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี ซึ่งได้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ผลผลิตทางเกษตรกรรม และมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สำหรับเกษตรกรชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำรัสว่า “ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ทั้งสองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียรแล้วต้องอดทนต้องไม่ใจร้อน” (จิวรัตน์ วงศาโรจน์. 2554 : 47)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ จึงเป็นหลักปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้มแข็ง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวัง ในการนำความรู้มาใช้ในการวางแผน และวิธีการดำเนินการในทุกขั้นตอน (เกษม วัฒนชัย. 2550 : 18) โดยต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของ ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต้องสงวนรักษาให้ใช้ประโยชน์ได้ยาวนาน ด้วยการใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่กระทบมากนักต่อความต้องการของคนในรุ่น ปัจจุบันและในอนาคต เป็นการดำรงความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การดำรงชีพของ ผู้คนตลอดไปควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างทั่วถึง ปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ให้แก่คนไทย อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการ นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยมาใช้ให้มีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน และสามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานแห่งกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (จิรศักดิ์ สุรงค์พิพชรณ์. 2554 : 100)

ชุมชนบ้านหนองตาเข้ม ได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อปี 2549 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือ ค้าขาย รับราชการ

และรับจ้าง โดยชุมชนหนองตาเข้มเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง ตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามนโยบายของทางรัฐบาล ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยคณะกรรมการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างระดับจังหวัด ได้เป็นชุมชนแรกของจังหวัด และเป็นชุมชนแรกของจังหวัด ที่ได้รับงบประมาณเงินจัดสรรจากรัฐบาล เป็นจำนวน 250,000 บาท มาดำเนินงาน โครงการชุมชนพอเพียง หลังจากที่ได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล ก็ได้มีการร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเลือกคณะกรรมการขึ้นมาบริหารจัดการการเงินในโครงการรวมจำนวน 9 คน รวมทั้งให้ตัวแทนชาวบ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ราชรับราชจ่าย เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และใช้งบประมาณที่รัฐบาลได้จัดสรรมาให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุดตามจุดประสงค์ของโครงการ โดยชุมชนหนองตาเข้ม ได้เลือกทำโครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ที่ใช้วัตถุดิบจากแกลบคั่ว มูลสัตว์ รำอ้อย และน้ำหมักเศษอาหาร ซึ่งมีอยู่ในชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้ปุ๋ยในราคาถูก และลดการใช้สารเคมี ซึ่งเดิมนั้นชาวบ้านที่มีอยู่ในหมู่บ้านกว่า 140 ครัวเรือน ปลูกผักปลอดสารพิษไว้บริโภคเองในครัวเรือน และที่เหลือก็นำไปจำหน่าย นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนยังนำกำไรที่เหลือจากการขายปุ๋ย ไปต่อยอดสร้างโรงเรียนไก่ไข่และไก่พื้นเมือง เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับชาวบ้านในชุมชนและต่างชุมชนอีกด้วย จากนั้นนำกำไรที่หักค่าใช้จ่ายแล้วมาเป็นผลให้กับสมาชิก ซึ่งในปัจจุบันนี้ชุมชนหนองตาเข้มได้มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการกว่า 171 คน ส่วนผลกำไรในด้านอื่น ๆ ก็จะเก็บสะสมไว้เป็นทุนไว้บริหารจัดการในด้านอื่น ๆ ในชุมชน ชาวบ้านในชุมชนยังดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา หมูหลุม แบบครบวงจรเกือบทุกครัวเรือนอีกด้วย หลังได้ร่วมกันดำเนินการตามโครงการนี้แล้ว ชาวบ้านมีความเชื่อว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับชาวบ้าน ได้ภายใน 2 ปี ข้างหน้านี้ จากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนหนองตาเข้มที่ผ่านมา ทำให้หมู่บ้านในชุมชนต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดสนใจมาศึกษาดูงาน แต่ในบางครั้งมักจะพบเจอปัญหาที่ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการบางคน หรือบางกลุ่ม ยังไม่สามารถเข้าใจถึงหลักการของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เท่าที่ควรหรืออย่างถ่องแท้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพื้นฐานครอบครัว สังคม การศึกษา และตามสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีเวลาในการศึกษารวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ไม่ต่อเนื่อง จึงต้องใช้เวลาศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง หรือเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในบางครั้งหรือบางช่วงโอกาส (องค์การบริหารส่วนตำบลนาบอง. 2555 : 1)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ฉะนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นประชาชนในเขตอำเภอนาบอง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

หนองคายเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลการดำเนินงานและประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด การปฏิบัติงานนั้นได้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ อีกทั้งยังเป็นการได้ทบทวนประสบการณ์ในการดำเนินงาน ที่ได้มีการดำเนินงานผ่านมาแล้วนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นประสิทธิผล จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานทั้ง 6 ด้าน ของกรมการพัฒนาชุมชน ที่ใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน โดยศึกษาข้อเท็จจริงของการดำเนินงาน และใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานไว้ให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อหาแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและสมดุลต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองคายเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองคายเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ และอาชีพ

สมมติฐานของการวิจัย

ประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองคายเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นสารสนเทศ ในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาส่วนที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และให้ประชาชนหมู่บ้านอื่น ๆ นำไปดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ทั่วประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลการดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้าน ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน. 2554 : 5)

- 1.1 ด้านการลดรายจ่าย
- 1.2 ด้านการเพิ่มรายได้
- 1.3 ด้านการประหยัด
- 1.4 ด้านการดำรงชีวิต
- 1.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.6 ด้านความเอื้ออาทร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนหนองตาเข้ม

อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 หมู่บ้าน ใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยตัวอย่าง (Sampling Unit) จำนวน 140 ครัวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และเทคนิคการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2555 : 148) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 ครัวเรือน แล้วทำการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก โดยผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 103 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดเป็นโควตา (Quota) จากผู้นำชุมชนจำนวน 12 คน และจากพนักงานฝ่ายปกครองและข้าราชการ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน ได้แก่

ผู้นำชุมชน	จำนวน 12 คน
1. หัวหน้าหมู่บ้าน	จำนวน 6 คน
2. กรรมการหมู่บ้าน	จำนวน 6 คน
พนักงานฝ่ายปกครองและข้าราชการ	จำนวน 5 คน
1. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11	จำนวน 1 คน

2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11	จำนวน 2 คน
3. พัฒนาการอำเภอนางรอง	จำนวน 1 คน
4. เกษตรอำเภอนางรอง	จำนวน 1 คน

3. ตัวแปร ในการศึกษาวิจัยมีตัวแปรดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 เพศ ประกอบด้วย

3.1.1.1 ชาย

3.1.1.2 หญิง

3.1.2 อาชีพ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

3.1.2.1 เกษตรกรรม

3.1.2.2 รับราชการ

3.1.2.3 ธุรกิจส่วนตัว

3.1.2.4 รับจ้าง

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 ผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข็ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ใน 6 ด้าน ได้แก่

3.2.1.1 ด้านการลดรายจ่าย

3.2.1.2 ด้านการเพิ่มรายได้

3.2.1.3 ด้านการประหยัด

3.2.1.4 ด้านการดำรงชีวิต

3.2.1.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.1.6 ด้านการเอื้ออาทร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข็ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางและหลักในการประพฤติปฏิบัติตนที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย โดยทรงชี้ให้เห็นว่าในการปฏิบัติตนให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข ต้องมีความพอเพียง มีความพอดี ซึ่งต้องมีความรอบคอบ

มีเหตุผล ดำรงชีวิตอยู่ในทางสายกลาง ประกอบด้วยภูมิคุ้มกันที่ดีในการป้องกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลักสำคัญที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หมู่บ้านหนองตาเข้ม หมู่ 11 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน ให้เป็นหมู่บ้านที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านที่มีกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านและกิจกรรม สามารถเป็นตัวอย่างได้ “ศักยภาพของท้องถิ่น” หรือ “ทุนในชุมชน” ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑน์ วัด ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือสภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ

3. ผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ประสิทธิภาพ หรือผลที่ได้จากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งยึดหลักตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยใน 6 ด้านดังนี้

3.1 ด้านการลดรายจ่าย หมายถึง วิธีการลดรายจ่ายของครอบครัว โดยครัวเรือนทำสวนครัว ใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้านปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว ทำปุ๋ยหมัก หรือสารชีวภาพเพื่อใช้ในเกษตรกรรม มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน ประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา น้ำมันเชื้อเพลิง หรือพลังงานต่าง ๆ นำสิ่งของที่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้าก่อนเสมอ ครัวเรือนปลอดอบายมุข สมาชิกทุกคนในครัวเรือน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม

3.2 ด้านการเพิ่มรายได้ หมายถึง แต่ละครอบครัวในชุมชนหาวิธีเพิ่มรายได้ ที่มีอยู่เดิม โดยแต่ละครัวเรือนมีอาชีพเสริม หรือมีอาชีพอื่นเสริมจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูก และให้ได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำการเกษตรผสมผสาน การเลือกใช้พลังงานทดแทน ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการอบรมพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และขอรับงบประมาณจากส่วนราชการในการพัฒนาอาชีพ

3.3 ด้านการประหยัด หมายถึง วิธีการลดรายจ่ายในการใช้เงินให้เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ โดยครัวเรือนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเงินเก็บออม ส่งเสริม และกระตุ้นการออมให้สมาชิกในครัวเรือน จัดทำบัญชีครัวเรือน ครัวเรือนมีการออมทรัพย์สมาชิก ในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินกับสถาบันการเงินหรือกลุ่มอื่น ๆ มีการรับฝากเงิน ให้กับสมาชิกครัวเรือนและชุมชน ในชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนมีการเก็บกักคุณผลผลิต ไว้บริโภคอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

3.4 ด้านการดำรงชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของแต่ละครอบครัวที่เข้าร่วม โครงการ ได้ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษ ทำแต่สิ่งที่เป็นคุณ โดยที่ชุมชนได้มีการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชุมชน มีการสืบสานภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ มีการถ่ายทอด และนำไปใช้ประโยชน์ อย่างกว้างขวาง มีการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวันในครัวเรือน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด หรือจัดเวทีการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ชุมชนในสังคม ได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยชุมชนเลือกใช้ชีวิตดีในการประกอบอาชีพ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและ ประหยัดในการประกอบอาชีพ มีการวางแผนจัดหาทรัพยากร เพื่อทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

3.6 ด้านการเอื้ออาทร หมายถึง ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึง คนยากจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ กองทุน สงเคราะห์ต่าง ๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน ชุมชนได้มีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกัน

4. อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักและอาชีพรองของกลุ่มตัวอย่าง ที่จะก่อให้เกิดรายได้ใน การดำรงชีวิตอยู่ และในการทำมาหากินที่เกิดจากกิจกรรม หรือการบริการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลผลิต และเกิดรายได้ขึ้น ซึ่งเป็นงานประจำที่สุจริต ไม่ผิดศีลธรรม จาริตประเพณีท้องถิ่น และกฎหมาย ของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.1 อาชีพเกษตรกร หมายถึง บุคคลในหมู่บ้านทำงานที่มีลักษณะเกี่ยวกับด้านการเกษตร เช่น เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และการประมง ทำการกสิกรรม ปลูกพืชหมุนเวียนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 อาชีพรับราชการ หมายถึง บุคคลในหมู่บ้านซึ่งรับการบรรจุแต่งตั้งให้รับราชการปฏิบัติหน้าที่ และรับเงินเดือนจากภาษีของประชาชนในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

4.3 อาชีพธุรกิจส่วนตัว หมายถึง บุคคลในหมู่บ้านซึ่งมีงานที่ได้ดำเนินการด้วยตนเองแต่เพียงผู้เดียวหรือเป็นกลุ่ม เป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้คนจำนวนมาก อาจมีการจ้างคนอื่นมาช่วยงานได้ เจ้าของธุรกิจจะเป็นผู้ลงทุน จัดจำหน่าย คิดและตัดสินใจด้วยตนเองทุกเรื่อง ในกิจการหรือในงานตนเองของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

4.4 อาชีพรับจ้างทั่วไป หมายถึง ลักษณะอาชีพที่ผู้ประกอบการมิได้เป็นเจ้าของกิจการ ทำงานภายใต้การว่าจ้างจากผู้จ้างวาน หรือทำงานภายใต้ระบบกิจการงานที่ตนสังกัดอยู่ เช่น ลูกจ้าง พนักงานลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ พนักงานร้านค้าต่าง ๆ ช่างระดับต่าง ๆ ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

5. ประชาชน หมายถึง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม หมู่ที่ 11 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์